

معرفی کتاب روش های تدبیر ادبی ۱

مدرسه دانشجویی قرآن و عترت علیهم السلام

پیش نیاز ورود به دوره تدبر ادبی

❖ فهم ادبی قرآن لازمه فهم قرآن است. به این دلیل بایستی حتماً باید خواند شود؛ از آنجایی که آموزش صرفاً در حالت نیازمندی فعال می‌شود و نوعاً نیاز افراد و ذائقه افراد به ادبیات دیرتر فعال می‌شود؛ لذا این کتاب‌ها در مجلدات ۸ و ۹ قرار گرفته‌اند.

❖ فهم ادبی سوره فهم **شهودی** است؛ ادبیات شهودی ادبیاتی است که شما در تدبر نیاز دارید و با ادبی صورتی تفاوت بسیاری دارد. ادبی صورتی تشخیص می‌دهد که فلان کلمه حال است. اما در ادبیات شهودی باید فرق آن کلمه در نقش‌های مختلف مشخص شود. اگر یک کلمه را حال بگیرید چه اتفاقی برای شما می‌افتد و اگر همان کلمه را صفت بگیرید چه اتفاقی برای شما می‌افتد. اینجا فهم شهودی لازم است و نوعاً در ادبیات، کسی قائل به این فهم شهودی نیست و اگر کسی نتواند شهودی فهم کند، تدبر نکرده است.

پیش نیاز ورود به دوره تدبر ادبی

افراد قبل از اینکه به تدبر ادبی شروع کنند، باید ادبیات عرب را در حد نحو کشفی، صمدیه، هدایه، صمدیه و ... بخوانند. کسی نباشد که نخوانده باشد. فرض بر این است که فرد ادبیات را خوانده یا مرور کرده است. پیش نیاز، خواندن ادبیات عرب ساده است.

پیش نیاز بعدی؛ مطالعه کتاب تحلیل کلام در ساختار وجودی انسان است. این کتاب اساساً عربی و فطری بودن را با هم بیان کرده است. این کتاب همه اجزاء ادبیات عرب را در ساختار وجودی انسان پیاده سازی کرده است. کسی که این کتاب را می خواند انگار که ساختار وجودی انسان را می خواند. در این کتاب هم ساختار تحولی گفته شده و هم ساختار انسان؛ یعنی گفته که انسان در چه سنی چه چیزی را می فهمد و اینکه چطوری می فهمد. منطق فهم که براساس کلام فعال می شود سعی شده است در این کتاب بیان شود.

اگر کسی کتاب تحلیل کلام در ساختار انسان را نخواند، می تواند برای پیش نیاز کتاب چگونه با کودکان خود طیب سخن بگوییم را بخواند. همچنین بخش اول کتاب بلوغ باهم بودن را بخواند. البته لازم است هر دو کتاب خوانده شود. این دو کتاب ذائقه فرد را فعال می کند.

کلام

زبان و الفاظ و ...

ادبیات‌ها و فرهنگ‌ها

قدرت ارتباط

وابستگی توان‌های انسان

قدرت رجوع به عقل و تفکر

ارتباط انسان با خدا

ارتباط هدایت

ارتباط وجودی

اصلاح وضعیت کلام

اصلاح ساختار جامعه

اصلاح ساختار انسان

اصلاح رشد

مربوط به همه دوره‌های رشد

اتصال انسان با خدا به وسیله کلام خدا

دریافت حقایق و علم

شکوفایی فطرت به وسیله قرآن = لسان عربی مبین

قدرت تفکر و رجوع به عقل

وجود فرد در تسلط و سیطره کلام خدا

حاکم بودن کلام خدا در وجود ما

ضرورت اهمیت به کلام

انس و جریان کلام ساختار خود

آشنایی با کلام خدا

کارکرد کتاب تدبر ادبی ۱

جایگاه تدبر ادبی ۱ در میان منظومه کتب تدبر ادبی

- تدبر ادبی یک ناظر به قالبها و ارکان کلام است. کلام یکسری ارکان و یکسری واجباتی دارد. مثل اینکه یک کلام باید چه مؤلفه‌هایی داشته باشد یا انواع کلام چه هستند؛ کلام اسمیه و فعلیه و اینکه هر کدام چه خاصیتی دارند.
- تدبر ادبی دو روی حروف و تأثیرگذاری کلام تمرکز دارد؛ مثلاً یک کلام را چطوری بگوییم تا در عمق فرد نفوذ کند.
- تدبر ادبی سه مجموع این دو است؛ ولی بیشتر به سمت بررسی فلسفه یا حکمت قالب‌های کلام و نفوذ کلام رفته است. در نفوذ کلام بحث برانگیختن و انواع جلب توجه را کار کرده است. و حتی به سمت قالب‌ها رفته، روی انواع گزاره‌ها و حقایق به شکل‌های مختلف توجه کرده است.

تدبر ادبی

تدبر ادبی ۲

تدبر ادبی ۱

تدبر ادبی ۳

برانگیختن و انواع
جلب توجه

تدبر ادبی

بیان انواع گزاره‌ها
و حقایق به
شکل‌های مختلف

تدبر ادبی ۲
نفوذ و تأثیر گذاری
کلام

تدبر ادبی ۱
قالب کلام و
ارکان و واجبات
آن

تدبر ادبی ۳
بررسی حکمت قالب‌های کلام و نفوذ
آن

غایت کتاب تدبر ادبی ۱

❖ این کتاب به قوه تفکر چسبیده است و باید ذائقه فهم شهودی در فرد فعال شود. نواقص گزاره در نقص فهم شهودی و ذائقه است و حتماً باید بر اساس نیاز باشد

❖ نتیجه تدبر ادبی فهم گزاره‌ای کامل و صحیح و کشف منطق بیان در قرآن است. در واقع طهارت تدبر ادبی رسیدن به سوره **الرحمان** است. قدرت تمایز در فرد بیشتر شود. خیلی راحت ببیند و بشنود و بیان کند که این غایت کتاب است.

اهداف کتاب تدبر ادبی ۱

- ادبیات قرآن بر پایه نیاز مخاطب و لطف و رحمت متکلم؛ نیز علم و قدرت او نسبت به همه هستی و ویژگی های انسان است. بنابراین طبیعی و بدیهی است که ادبیاتی اختصاصی و تاسیسی داشته باشد.
- بدین ترتیب ادبیات قرآن قواعدی مخصوص به خود دارد و باید آن قوانین به صورت مستقل و با در نظر گرفتن خطاب های قرآن استخراج شود.
- آنچه در هر کلامی اصل است غرض متکلم است. کلمه و کلام ابزار رساندن فهم مخاطب به غرض متکلم هستند. بنابراین در ادبیات؛ کشف این غرض اصل و بقیه موارد فرع می باشد.
- بر این اساس در کتاب پیش رو سعی شده است چگونگی در نظر گرفتن مولفه های تدبر در فهم آیات مورد توجه قرار گرفته شود.

انتظار از مخاطب در مواجهه با کتاب تدبر ادبی ۱

- ✓ حد فهم ادبی، فهم حد کلام‌بندی و فهم انواع قالب هاست. فهم آنها نه اینکه مثل کتاب اعراب القرآن، آیات را تجزیه و ترکیب کنیم.
- ✓ مهم ترین کار برای تدبر ادبی این است که فرد بداند در ادبیاتی که رایج است چه کار می‌کند. باید فهم اجمالی به ادبیات رایج داشته باشد و به وسیله قرآن **ادبیات فطری** را یاد بگیرد.
- ✓ در بین علوم که انسان می‌تواند یاد بگیرد، علمی بالاتر از علم ادبیات فطری و کلام فطری و یادگیری آن نیست. زیرا چهارراه علوم مختلف است.

سیر فرایند دروس / پیرامون کلام

چگونه در یک متن اجزای کلام را متمایز کنیم؟

جنس کلام ، خواستی و اراده ای است از ناحیه متکلم به مخاطب انتقال مییابد. کلام انشایی هم آن که خداوند اراده می کند به چیزی ، آن می شود.

خدا متکلم. مخلوق مخاطب و حیات هم آن چیزی که اراده می شود و حیات منتقل می شود.

کلام حالت القایی دارد یعنی مثل افکندن. حالت انتقال از نوع مواجهاندن یا روبرو کردن است. از جانب متکلمی است که می خواهد القا را به مخاطب صورت دهد، بر اساس غرضی که وابسته به متکلم است، محتوایی منتقل می شود.

سیر فرایند دروسی / کلام در سوره و کتاب

- هر کلامی محتوایش در قالب کلمات نازل می شود. این کلمات ممکن است به لفظ بیاید یا نیاید.
- اجزای محتوایی کلام اسم و حرف و فعل است. غرض در محتوای کلام نیست بلکه در جهت محتوا است. متکلم و مخاطب از ارکان هست ولی در محتوای کلام نیست
- اسم هر چیزی است که می شود درباره اش می شود صحبت کرد، اطلاعات داد یا خبر داد. مفهوم ایستایی دارد و متحرک نیست و مطالب و محتوا به آن نسبت داده می شود. در کتاب های عربی می گویند اسم فاقد زمان است و مستقل است.
- حرف آن چیزی که باعث ربط بین اسم ها و اسم و فعل می شود. کارش ربط دادن است. علی فی الدار . علی در خانه است.
- فعل آن چیزی است که اختران به زمان دارد. آن چیزی که زمان بردار است. یعنی قابلیت جریان یافتن را دارد. معنای فعل را معنای مصدری می گیرم. معطر کردن فعل است. اگر عطرش را گرفتم می شود اسم، عطر گل یاس. عطر گل یاس بسیار خوشبو است.

سیر فرایند دروس / کلام در سوره و کتاب

➤ وقتی با هم حرف می‌زنیم مجموعه‌ای کلام‌ها را به کار می‌بریم که به آن می‌گوییم متن ن. مجموعه کلام‌های همگرا. در قرآن به آن می‌گویند کتاب. کلام‌های متعدد درست شده است.

➤ مجموعه‌ای از کلام‌های هم‌موضوع می‌شوند یک فصل. مثلاً در انتخاب رشته مجموعه آن چیزی که درباره دانشگاه‌ها صحبت می‌کنم یک فصل است. مجموعه آن چه درباره رتبه صحبت کردم یک فصل است.

ما یک متن داریم و بعد از آن فصل و بعد کلام.

➤ در مواجهه با سوره، سوره متن می‌شود. ممکن است فصل‌هایی داشته باشد که از هم متمم‌تاز شود. از کجا می‌توانیم فصل‌ها را جدا کنیم؟ از جایی که متکلم تغییر کند. از غرض از مخاطب می‌توانیم بفهمیم کلام تغییر می‌کند. از کجا می‌فهمیم حالا این شد فصل؟ از جایی که غرض تغییر نکرده آن را در یک فصل قرار می‌دهیم.

➤ به چه چیزی می‌گوییم محذوفات، قسمت‌هایی که در لابلای کلام بوده و به قرائنی می‌فهمی که حذف شود. ی ضرورت نداشته یا متن طولانی می‌شود. مثل اینکه شما داستان حضرت یوسف را می‌خوانید پیوسته است اما خیلی جاهایش حذف شده. مثلاً گذشت سال‌ها.

سیر فرایند دروس / کلام در سوره مبارکه یوسف

انتخاب سوره به عنوان متن و کتاب که ممکن است دارای کلام‌ها و فصل‌های مختلف باشد.

به وسیله ادوات استفاده شده در کلام و تعیین متکلم و مخاطب و غرض حد کلام را تعیین کنیم.

به وسیله تغییر خطاب تعداد فصل‌ها تعیین کنیم.

چون متکلم به آن توجهی ندارد مخاطب نیز ضرورتی ندارد به آن توجه کند.

چون بسیار واضح است ضرورتی به بیان آن نبوده است.

چون قرینه دارد ضرورتی به بیان آن نبوده است.

چون در پس زمینه باید جستجو شود نیامده است.

تعیین محدودفات کلام = تعیین لایه‌های مخفی کلام

سیر فرایند دروس / کلام در سوره مبارکه یوسف

کلام بندی سوره / دسته بندی آیات سوره

مطالعه کلی سوره

متمایز دیدن دسته های کلی

متمایز دیدن ریز دسته ها در دسته های کلی

متمایز دیدن ریز دسته ها در ریز دسته های قبلی

مطالعه آیه و موضوع بندی آن

ارتباط دهی بین آیه های قبل و بعد

ایجاد تمایز بین آیات دارای فضای مختلف

فصل بندی کلی در سوره

سیر فرایند دروس / کلام در سوره مبارکه یوسف

محدوفات سوره

محدوفات بر اساس حقایق سوره

محدوفات احتمالی / ایجاز / بر اساس
کوتاه کردن کلام

منجربه گسترش فهم از آیه و کلام
در سوره

محدوفات بر اساس ادبیات سوره

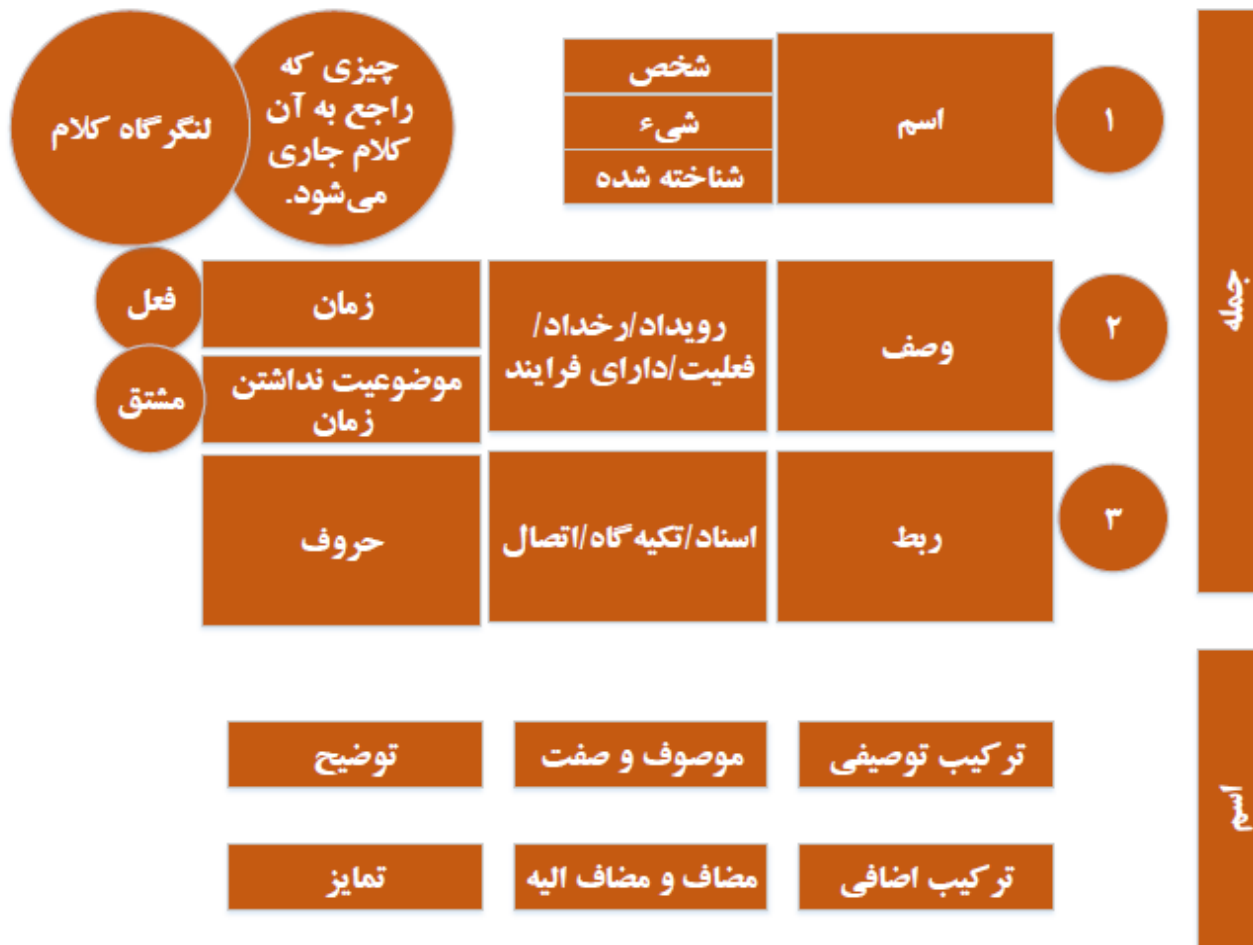
محدوفات قطعی / حذف به قرینه

منجربه فهم آیه و کلام در سوره

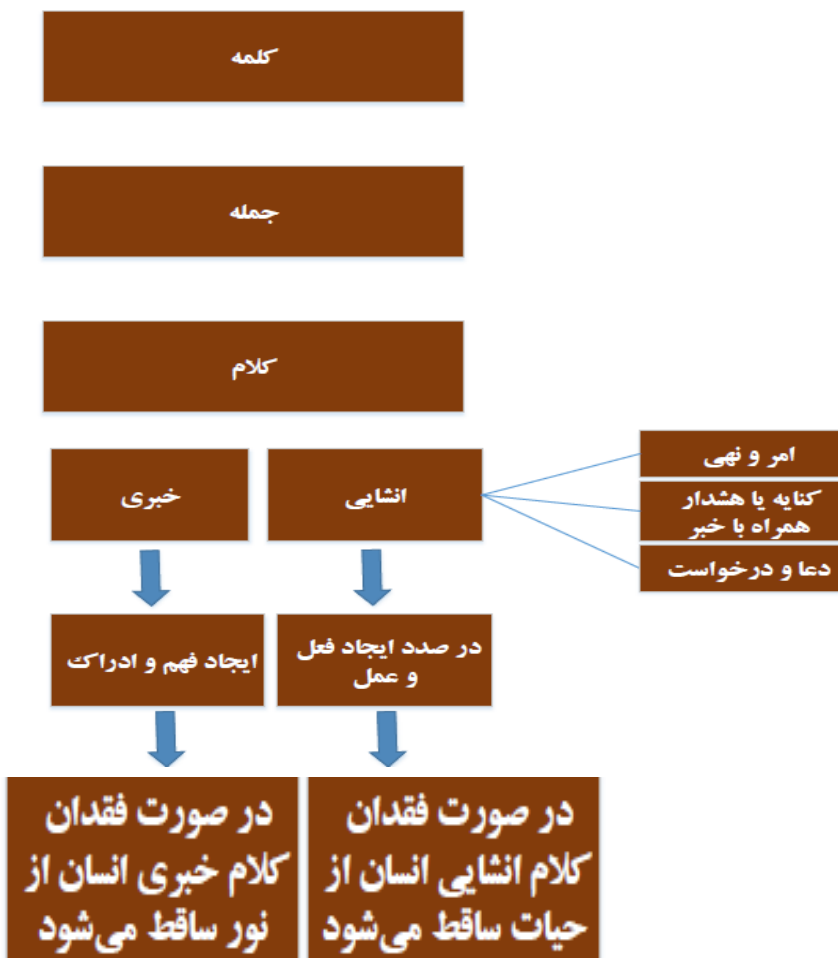

سیر فرایند دروس / انواع تالیف کلام

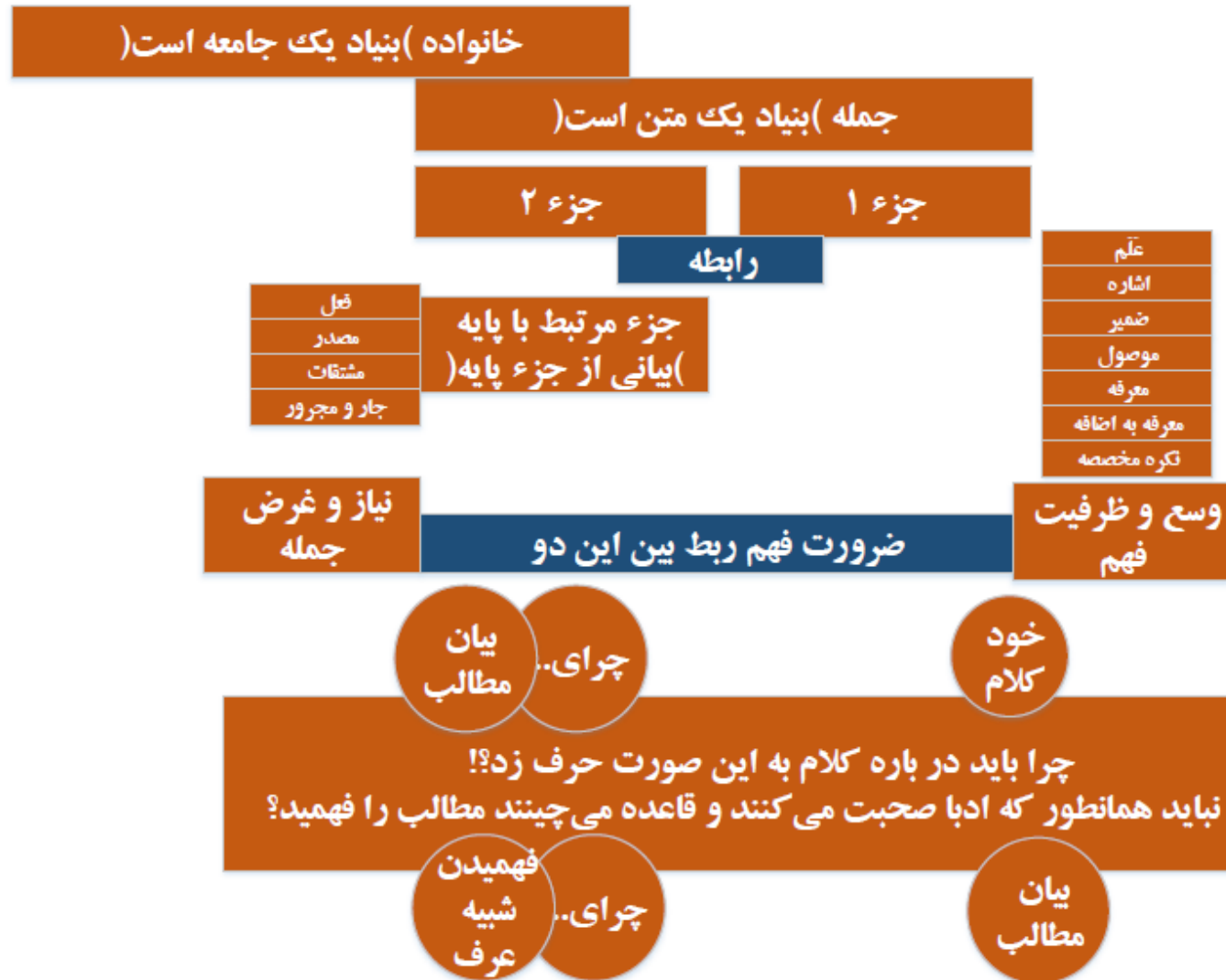
اجزای کلام عربی (قرآن / اجزای زبان فهم انسان متصل به خدا

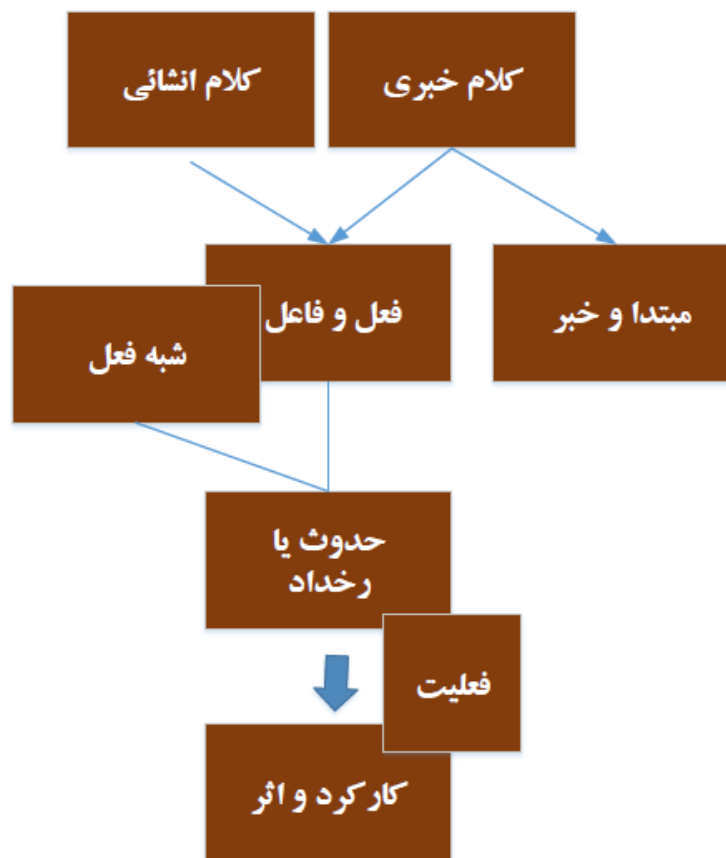
سیر فرایند دروس / انواع جمله در تشکیل کلام

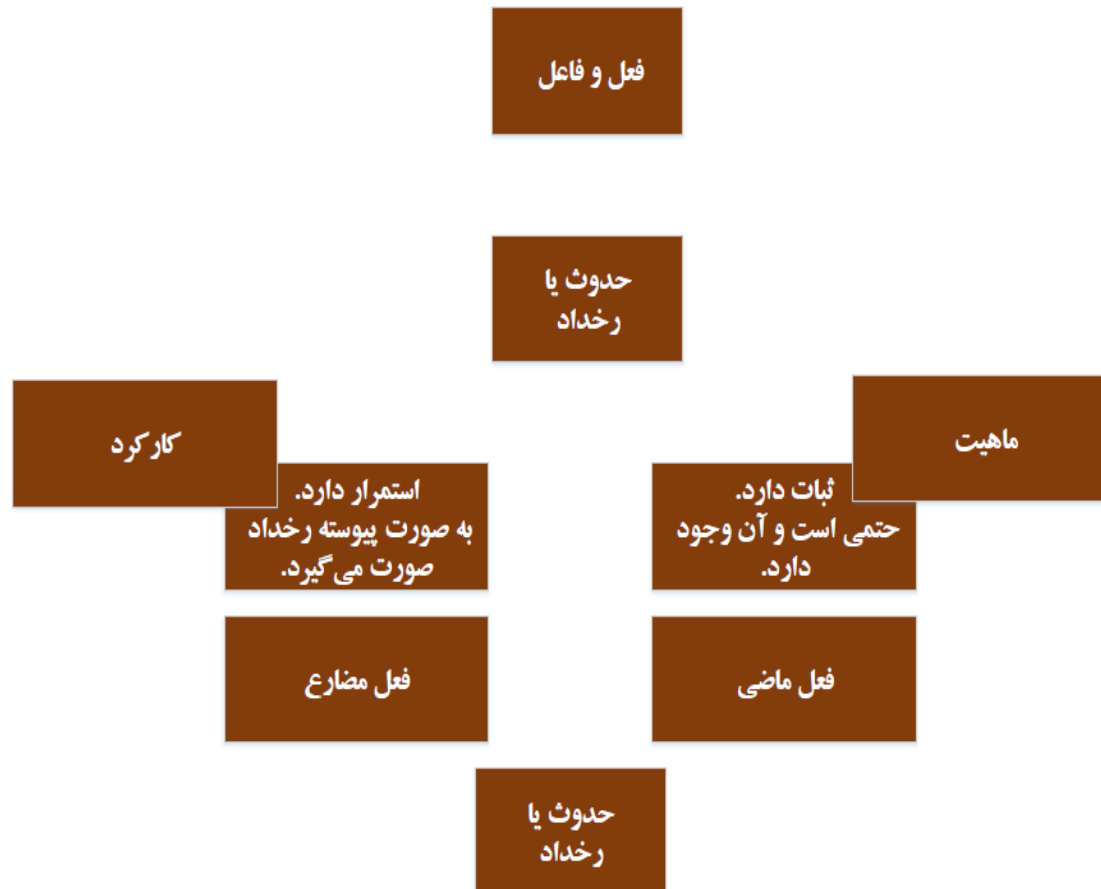
سیر فرایند دروس / ساختار جمله در تشکیل کلام

سیر فرایند دروس / حدوث در ظرف زمان و بدون آن

سیر فرایند دروس / حدوث در ظرف زمان و بدون آن

سیر فرایند دروس / متعلقات اسناد

متعلقات اسناد

اسناد بدون
آن مبهم
است

حالت اسناد
را بیان
میکند

موقعیت اسناد
را بیان
می کند

چگونگی
اسناد را
بیان میکند

غایت یا دلیل
اسناد را بیان
می کند

برای اسناد
ضروری
هستند

حروف جرّ

تمیز

حال

مفعول
فیه

مفعول
مطلق

مفعول له

مفعول
به

شیوه برنامه ریزی و ارائه تدبر ادبی ۱

شیوه‌های تدریس به دو صورت است:

۱. متناسب با رشته تخصصی افراد

هر رشته‌ای برای خودش ادبیات دارد. ما برای پزشکی می‌توانیم تدبر ادبی داشته باشیم که برای این کار باید ادبیات را روی آن عرصه تخصصی ببریم. بایستی فردی که می‌گوید تسلط بر آن علم داشته باشد و تسلط بر روی ادبی هم داشته باشد. این کار را برای این انجام می‌دهیم که می‌خواهیم آن را شهودی کنیم و به او می‌گوییم که ادبی همین است که تو در علم خودت به آن آشنایی داری. فقط بایستی سامان‌دهی کنی.

۲. متناسب با کتاب که باید در زندگی فرد جاری شود. اگر کلام در زندگی انسان درست شود، فرد به حکمت و خوشبختی می‌رسد. منظور از کلام، منطق فکر کردنی است که منطبق بر فطرت است. در این صورت دیگر نفاق شکل نمی‌گیرد. نفاق از کلام شروع می‌شود. انسان می‌توان حرف‌هایی بزند ولی حرف‌هایش با آن چیزی که هست متفاوت باشد. در واقع، بحث کلام نزدیک شدن به بحث ربوبیت و حقایق عالم است.

شیوه برنامه ریزی و ارائه تدبر ادبی ۱

□ هر کسی که وارد نبود باید طبق کتاب درس دهد. طبق کتاب، حتماً هر کس را باید به زندگی خودش ببرید و این را تبدیل کنید به یک جریانی در زندگی او. به این صورت که فرد شاهد زندگی خودش باشد.

□ در آموزش طبق کتاب، حتماً باید قرآن و زندگی فرد را نشانه بروید. سوای اینکه شما به افراد می گوئید که کتاب های اشاره شده را بخواند، باید از فرد پرسیم که جمله اسمیه را در زندگی کجا می بینید. چند تا جمله اسمیه که دیدید را بگوئید و چند جمله فعلیه را بگوئید و تفاوت این دو را بگوئید؛ چون بعضی موقع ها ظاهر جمله اسمیه است در ح الی که جمله فعلیه است. روی ظاهر قضاوت کردید یا معنای آن را می دانستید. اگر این جمله اسمیه است، جمله فعلیه آن چیست و برعکس.

□ تدبر ادبی به همه چیز ما کار دارد. مگر نمی گوئید که خدا هست؛ پس چرا در تصمیمات خدا نیست. مگر می شود چیزی دارای تأکید باشد و وجود نداشته باشد؟ همه تأکیدها سبک زندگی ما را مشخص می کند. تأکیدی که بر مارک یخچال داریم داریم از تأکید استفاده می کنیم. همه آن مطالبی که در تدبر ادبی یک و دو گفته شده است به طور ملموس در زندگی انسان نمایان است

ارزیابی کتاب تدبر ادبی ۱

❖ وقتی فرد به کتاب ادبی می‌رسد، باید نواقص کلامی خود را در شنیدن و فهمیدن برطرف کند. گاهی فردی یک مطلبی را می‌گوید و ما طور دیگری می‌فهمیم یا اینکه می‌خواهیم مطلبی را بگوییم ولی موضوع دیگری را بیان می‌کنیم.

❖ طهارت این کتاب فعال شدن منطق تفهیم و تفهّم است.

موانع فهم در کتاب تدبر ادبی ۱

- یکی از این موانع، عجله در یادگیری است و دیگری از دست دادن اعتماد به نفس است. اگر کسی بتواند این دو مانع را برطرف کند فهم در او رخ می‌دهد.
- عامل دیگر این است که فرد می‌خواهد قراردادی بفهمد؛ مثلاً تمییز و حال را می‌خواهد براساس قرائن ظاهری تشخیص دهد نه اینکه براساس مفهوم واقعی آن تشخیص دهد. تمییز مربوط به زمانی است که یک چیز مبهم می‌آید و فرد می‌خواهد آن چیز مبهم را شرح دهد. حال مربوط به آن زمانی است که فرد می‌خواهد حالت چیزی را بیان کند. در مفعول مطلق وقتی کاربرد دارد که فرد می‌خواهد چیزی را تأکید کند؛
- فهم قراردادی نباید داشته باشیم و باید به سمت معنا برویم و باید فهم حسی باشد. اگر فهم از روی احساس باشد، تحول در انسان رخ می‌دهد؛ مثلاً بعضی وقت‌ها آیات را می‌خوانیم و می‌بینیم که خدا فاعل خیلی از کارهاست و همین که خدا فاعل خیلی از کارهاست شما را به ذوق می‌آورد.

اللهم صل على محمد وآل محمد
وعلو شأنهم